

EL REENCANTAMENT POSTMODERN

CONFERÈNCIA DE JOSEP OTÓN

En Josep Otón va ser convidat pel Consell de Laics dels Caputxins¹ a donar una conferència sobre el tema del seu darrer llibre, *El Reencantament Postmodern*, premi Joan Maragall 2011, on desenvolupa la tesi de la fi del paradigma de la secularització i el laïcisme en la nostra societat, i la nova centralitat de l'espiritualitat i la religió.

En Josep Otón és doctor en Història i fa classes a nois adolescents en un institut de Cornellà. És professor de Noves Religiositats a l'ISCREB². Ha escrit diversos llibres sobre Simone Weil, a qui va dedicar la seva tesi doctoral, *Totalitarisme, arrelament i nació en l'obra de Simone Weil* (2007); *Simone Weil: el silenci de Déu* (Fragmenta 2008); *Història i pedagogia en l'obra de Simone Weil* (Mediterrània 2009); *El camino espiritual de Simone Weil* (San Pablo

2009). També d'espiritualitat, *Vigías del abismo. Experiencia mística y pensamiento contemporáneo* (Sal Terrae 2001), i de narrativa juvenil, *El chamán del pequeño valle* (San Pablo 2007), ambientat en la vida dels indis sioux, una introducció molt pedagògica a l'experiència del sagrat. I sobre la contemporaneïtat

de l'experiència dels personatges bíblics, *Històries i personatges. Un recorregut per la Bíblia* (Claret 2009).

El llibre s'estructura en cinc capítols. En el primer es planteja el procés de desencantament del món conseqüència de la modernitat, i el seu posterior reencantament, propi de la postmodernitat. El segon analitza les noves religiositats: la Nova Era, els fonamentalismes, les sectes, les espiritualitats laiques... En el tercer estudia la separació entre experiència i tradició en la nostra cultura, tot emfasitzant la prioritat de la primera i la negació de la segona. El quart proposa l'enriquiment que representa per al cristianisme el diàleg amb aquestes noves formes d'espiritualitat. En el darrer recorre els orígens de l'església primitiva, tot fent paral·lelismes amb la situació actual³.

1. El Consell de Laics és un grup format per representants de cada convent i servei que té cura d'interrelacionar els grups de la província caputxina, proposant espais de trobada, formació i recés de cara al mutu coneixement dels membres de les diverses fraternitats i a la coordinació de l'acció pastoral.
2. Institut Superior de Ciències Religioses de Barcelona. Imparteix classes de Teologia a laics i laiques en horari de tarda. Ofereix cursos presencials i també per Internet. www.iscreb.org

3. Donat que el llibre encara no ha sortit, hem fet servir la nota de la Fundació Maragall publicada en el portal: www.catalunyareligio.cat/articles/19766

Simone Weil:
el silenci de Déu

JOSEP OTÓN

En la conferència Otón va destacar que la Barcelona actual se sembla molt més a Atenes que a Jerusalem, amb la seva barreja de cultes i filosofies, i la seva nostàlgia de l'Infinit.

N'és un bon referent per als cristians avui, el discurs de Sant Pau a l'Areò-

pag (Act 17,19-33), el qual ressalta els llocs sagrats dels atenesos, així com el seu altar al déu desconegut, valorant la natura magníficent i citant els seus poetes:

“... Atenesos, veig que en tot sou molt religiosos, perquè recorrent la ciutat i contemplant els vostres llocs sagrats, fins i tot he trobat un altar que porta aquesta inscripció: “al déu desconegut”. Doncs bé, el que vosaltres adoreu sense conèixer és el que jo us anuncio. El Déu que ha fet el món i tot el que s’hi mou...”

ENTREVISTA A JOSEP OTÓN

MONTSE ANDREU

1. És un fet que la societat actual no està tan secularitzada com s'havia profetitzat. El fet religiós no ha desaparegut sinó que augmenta. Com explicaries aquest retorn del sagrat?

Crec que cal matisar aquesta afirmació. El procés de secularització no s'ha aturat ni de bon tros. Més aviat al contrari. Les institucions religioses van perdent influència en la societat de l'Europa occidental.

Ara bé, aquesta secularització no va acompanyada de la desaparició de l'interès per l'espiritualitat. Es dona el fet paradoxal que mentre les religions tradicionals perden influència, els ciutadans cerquen per altres vies l'Absolut, la dimensió mística de l'existència.

Aquest fenomen ens porta a pensar que la fe no es transmet únicament a través dels mecanismes culturals de cada societat. En aquests moments que es produeix una ruptura entre institució i individu, el sentiment religiós no desapareix. Brolla de manera espontània.

Segurament l'anhel de l'Etern és una característica intrínseca de la condició

humana, com podria ser el llenguatge o les capacitats artístiques. Aquest element connatural es pot canalitzar a través de les estructures culturals de cada civilització. Però, si no troba les estructures adequades, emergeix espontàniament i en genera de noves.

Així doncs, podem pensar que efectivament està avançant la secularització, en el sentit que la societat civil està substituint les entitats religioses en aspectes

que li eren essencials com la cura de la interioritat i el conreu de la mística.

Avui dia podem trobar una àmplia oferta de cursos de tècniques de meditació o estudis sobre mística en centres

cívics, universitats, escoles públiques o equipaments esportius. El sagrat no ha desaparegut; ha emigrat a l'espai profà.

2. Com creus que ens hem de situar els cristians en aquesta nova situació?

Evidentment es tracta d'un gran repte i d'una gran oportunitat. Alguns encara pensen que l'interlocutor del cristianisme és una societat incrèdula. En part, encara perdura la idea mecanicista de l'univers i de la vida. Però cada vegada són més els que no es conformen amb aquesta visió del món i aspiren a transcendir les fronteres de la materialitat.

El cristianisme té molt a aportar a aquests nous cercadors de l'Absolut. És

un moment idoni per donar a conèixer l'espiritualitat dels nostres grans mestres. Entre ells, sant Francesc i santa Clara.

Però el cristianisme també té molt a aprendre. Hem viscut una religió massa intel·lectualitzada, massa raci-

onal. Les noves formes d'espiritualitat són una invitació a integrar el cos i les emocions en la vida interior dels creients.

D'altra banda, el cristianisme afronta un gran perill. Davant la popularitat de les noves formes de religiositat, pot oblidar els valors de les pròpies arrels i renunciar a la pròpia identitat per ser acceptats en aquesta nova societat. El retorn del sagrat pot esdevenir un miratge perillós si no s'aborda amb prudència.

3. Circula el tòpic que els joves no són religiosos. Quina és la teva experiència amb els joves de l'institut on treballes?

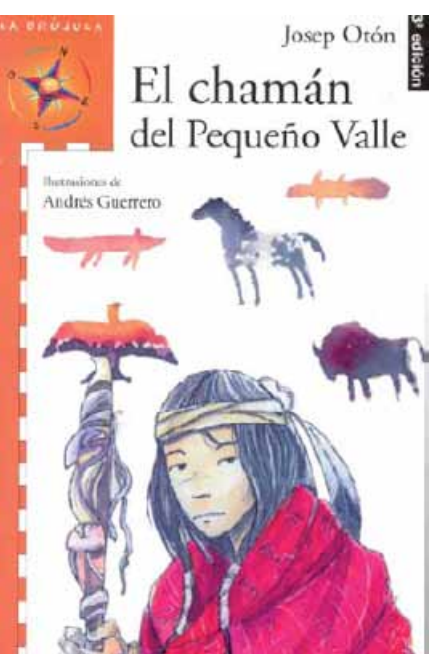
Jo crec que els joves són religiosos encara que no sempre en siguin conscients. Viuen immersos en un univers mediàtic configurat per elements amb reminiscències religioses. Còmics, videojocs, pel·lícules i sèries televisives estan farcits de mites i símbols religiosos. Cal una tasca pedagògica i pastoral per ajudar els joves a desxifrar el significat d'aquest univers semàntic.

D'altra banda, molts joves es comprometen en la defensa dels drets humans, de l'ecologia o de la pau; participen com a voluntaris en projectes solidaris. Molts del seus valors estan en sintonia amb la proposta ètica de l'Evangeli.

A més, alguns, quan arriben a certa edat i ja estan de tornada de tot, experimenten la buidor del materialisme i cerquen els valors de l'espiritualitat. Aleshores les religions d'Orient esdevenen un referent. És una llàstima que busquin lluny el que potser tenen a prop.

4. Ens deies que la gent no volen ser evangelitzats però sí volen sentir parlar de Déu. Com ho expliques això? Com creus que s'ha d'evangelitzar?

En un discurs de l'any 2009, Benet XVI va explicar la seva visita a la Repú-

blica Txeca. En principi, estava previn-
gut respecte d'aquest viatge perquè la
majoria de la població és agnòstica o
atea, i els cristians només hi represen-
ten una minoria. En canvi, va ser rebut
en un clima de gran cordialitat, l'am-
bient de les celebracions era joïós, se
l'escoltava amb atenció i les autoritats
li van donar mostres de cortesia en tot
moment.

Aquest viatge li va fer pensar en
les persones atees i agnòstiques a qui
no els agrada sentir parlar d'una nova
evangelització, perquè no volen veure's
com a objecte de missió, ni renunciar a
la seva llibertat de pensament i de deci-
sió. Tot i això, la qüestió sobre Déu con-
tinua viva en ells, malgrat que no puguin
creure que Déu s'ocupa de cada ésser
humà.

Per això el Papa considera que cal
mantenir viva aquesta recerca, procura-
nt que l'ésser humà no descarti la
qüestió sobre Déu com un interrogant
essencial de l'existència i que accepti
la nostàlgia que s'hi amaga.

5. Com valoren l'expe- riència de l'Atri dels Gentils?

En el seu dis-
curs, Benet XVI va fer
esment a les paraules
de Jesús pronunciades
en el Temple de Jeru-
salem: «El meu temple
serà anomenat casa
d'oració per a totes les
nacions» (Mc 11,17).
Jesús havia expulsat
els mercaders de l'atri
dels gentils perquè
l'espai quedés lliure
per tal que els no jueus
-els gentils- poguessin
pregar, encara que no

participessin plenament en la religió
que havia construït el Temple.

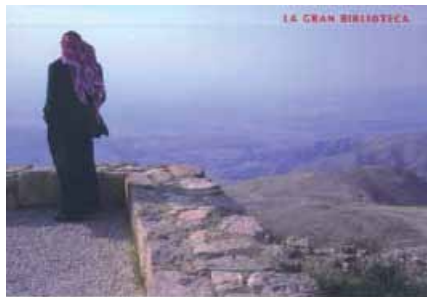
Aquest atri era un lloc de pregària
destinat a tots els pobles, és a dir, a per-
sones procedents d'altres religions que
desitjaven expressar el seu respecte
envers el Pur i el Gran. Així, diu el Sant
Pare, l'Església hauria d'obrir una mena
d'atri dels gentils on les persones que
cerquen l'espiritualitat puguin entrar
d'alguna manera en contacte amb Déu
sense participar plenament en la vida
interna de l'Església.

Considera que al diàleg amb les
religions cal afegir el diàleg amb
aquells per a qui la religió és quelcom
estrany, i Déu, un desconegut, però no
obstant això no volen estar sense Ell,
sinó que s'hi volen acostar encara que
no el coneixen.

La trobada de Barcelona va ser
organitzada en aquesta línia i en sin-
tonia amb el discurs de l'apòstol Pau
a l'areòpag d'Atenes, també citat pel
Papa. L'èxit a llarg termini d'aquesta
predicació rau en el fet que Pau parteix
de l'experiència espiritual dels atene-

sos. Déu ja era present
en la seva vida, tot i
que ells no en fossin
plenament conscients.
Pau creu que els seus
oients poden acostar-se
a Déu, encara que sigui
a les palpentes, i tro-
bar-lo.

Potser l'acció de
l'Esperit Sant consis-
teixi a fer conscient la
presència de Déu allà
on roman implícita per
tal que l'ésser humà se
n'adoni del que creu.
Penso que aquesta és
la clau de la pastoral
del segle XXI.

Josep Otón

